

Vždy budou existovat vyhraněné, a samozřejmě různorodé, názory na nahlížení minulosti a hodnocení lidí na základě jejich spolupráce. Příkladem může být zamýšlení Petra Placáka nad případem Karla Srpa.⁷¹⁰ Ten spolupracoval s StB jako agent hned dvakrát, nejprve v roce 1979 a poté, co jeho spolupráce s tajnou policií skončila, pro „malou vypovídací hodnotu agentových sdělení“, byl znovu osloven v roce 1982. Srp se přitom brání, podobně jako J. Vlček, že šlo o předem dohodnutou hru s StB ze strany nejužšího vedení Jazzové sekce a že touto konspirací, totiž předáváním irelevantních informací StB, udělal pro Jazzovou sekci obrovský kus práce. Na tomto místě je třeba pro úplnost dodat, že v roce 1986 byl K. Srp zatčen a v roce následujícím odsouzen k nepodmíněnému trestu vězení na 16 měsíců. Ke „kauze Srp“ se vyslovil i Petr Cibulka (první, kdo zveřejnil tzv. divoký seznam agentů StB), když prohlásil: „Karel Srp udělal tisíckrát více pro svobodu a demokracii než 99 % lidí, kteří v seznamech StB nefigurují.“⁷¹¹ Petr Placák svůj článek končí otázkou, zda je možné v zájmu věci (tedy svobodné nezávislé kultury, resp. společnosti) donášet na konkrétní lidi tajné politické policii totalitního státu? Zároveň si odpovídá, že to možné není, ba že se tyto dvě věci navzájem zcela vylučují.⁷¹²

Co k tomu dodat, aniž bych opakoval dříve řečené? Věřím, že názor si vytvoří každý sám, jen znovu připomínám, že hranice, kde se viníci stávají oběťmi, bývá velmi úzká. S tím souvisí další otázka – co víme o řídicích orgánech a jejich podílu na pacifikaci mládeže v jednotlivých dekádách? Alespoň částečnou odpověď podává Pavel Žáček v již citovaném článku *Politická policie proti mláde-*

710 PLACÁK, P.: Karel Srp nemá v politice co pohledávat. In: *Lidové noviny*, 22. 7. 1999.

711 Je ovšem pravda, že ve svých soudech ve prospěch K. Srpa nebyl už později Petr Cibulka nikdy tak kategorický.

712 PLACÁK, P.: *Karel Srp...* c. d.

ži.⁷¹³ Můžeme jen doufat, že další práce na toto velmi složité a rozporuplné téma budou následovat.

Denní situační zprávy, svodky z jednotlivých okresů vyhotovené zdejšími okresními odděleními přinášely především od poloviny osmdesátých let hlášení o akcích zaměřených proti rockové hudbě. Mezi tzv. organizovanou mládeží byla v osmdesátých letech věnována zvýšená pozornost např. akci „Dubler“ (sv. č. 20697), kde byl „operativně rozpracován“ redaktor časopisu *Mladý svět* Roman Lipčík, s cílem zdokumentovat jeho negativní politické názory, styky se signatáři Charty 77 a zastupitelskými úřady USA a Francie. Mezi mládeží neorganizovanou dominovala pomyslnému zájmu tajné policie akce „Kytarista“ (sv. č. 9570), objekt akce Milan Hlavsa, domácí dělník družstva META při Svazu invalidů, bývalý člen hudební skupiny The Plastic People, signatář Charty 77 a osoba silně zaměřená proti socialistickému zřízení a kulturní politice KSČ.

Daleko rozsáhlejší byly ale akce zaměřené proti neformálním sdružením a zájmovým organizacím. V sedmdesátých a osmdesátých letech byla pozornost tajné policie i Veřejné bezpečnosti zaměřena na tyto akce: „Hippies“, „Kapela“, „Jazz“, „Odpad“, „Lennon“ (uvádíme chronologicky, i když se často míjely jen o týdny nebo se zcela překrývaly). V následujícím textu se jim budu věnovat podrobněji. Pouze dvě z uvedených akcí byly celostátní, a to „Kapela“ a „Odpad“, ostatní byly zaměřeny jen na určité, z hlediska režimu problematické oblasti.

AKCE „HIPPIES“

Akce „Hippies“ byla namířena proti „vyznavačům tohoto stylu, jak v hudbě, tak životě“.⁷¹⁴ Byla orientovaná pře-

713 ŽÁČEK, P.: Politická policie proti mládeži. In: VANĚK, M.: *Ostrávky svobody...* c. d.

714 ÚPN MV SSR – ZNB Správa ŠtB, Ústí nad Labem. Závěry z porad náčelníků odborů Správy ŠtB konané v roce 1976, 23. 3. 1976.

vším na některé regiony, především Prahu a severní Čechy. Tedy oblasti s největší koncentrací vyznavačů životního stylu hippies. Ze zprávy StB v Ústí nad Labem se dozvídáme, že hippies jsou hodnoceni v současné době jako nejzávažnější nepřátelské hnutí a nejvýznamnější politický problém na úseku mládeže.⁷¹⁵ Ve zprávě je hnutí popsáno jako „nástroj ideologické diverze, které do vědomí širší veřejnosti v ČSSR vstoupilo v letech 1962–1964 emisarskou cestou občana Kitzbergera [je otázkou, zda policie neměla na mysli Allena Ginsberga – pozn. M. V.], který v těchto letech začal navštěvovat evropské státy, mimo jiné i ČSSR, kde konal přednášky, které se zvrhávaly v sexuální, narkomanské a alkoholické orgie“. Hnutí hippies podle zprávy vyvrcholilo v tzv. krizových letech 1968–1969 „v období roztržičnosti mládežnického hnutí, přičemž ideologie antikomunismu je stoupencům hippies vštěpována prostřednictvím působení na psychickou stránku každého jednotlivce. Příznivci tohoto hnutí se vyjadřují, že se nezajímají o politické otázky, přitom však bedlivě sledují politické události jak vnitřní, tak zahraniční politiky našeho státu.“⁷¹⁶ StB klasifikovala následující vnitřní projevy hnutí:

„a) pořádání různých srazů (happeningů) v soukromých domech, chatách, bytech, při kterých dochází k hrám (požívání alkoholu, psychohrátky, sexuální orgie), v neposlední řadě k politické činnosti (později k podepisování a šíření Charty 77),

b) užívání drog, návykových léků, alkoholu kombinovaného s požíváním drog,

c) zájem o západní hudbu (Zappa, Kryl), poezii (Allen Ginsberg: Kvílení), kreslení obrazů, čtení závadové literatury

715 ABS – S StB, II. odbor, 2. oddělení. Nepřátelské hnutí volně žijící mládeže hippies – informace o rozboru a připravovaných preventivních rozkladných opatřeních, 2. 11. 1977, s. 1.

716 Tamtéž, s. 3.

ry (Odvrácená tvář Ameriky, Udo Kulterman: Art – Events and Happenings; viz dokumentace akce ‚Satan‘), rozšiřování pornografie, čtení mystické a bájeslovné literatury, studium psychologie osobnosti.“

Za vnější projevy hippies pak tajná policie považovala především tyto:

„a) silná pracovní fluktuace, špatná pracovní morálka, uzavřenost před společností, odmítání zapojit se do veřejného života a společenských organizací,

b) časté změny pracoviště, místa bydliště, vyhledávání příležitostných zaměstnání,

c) kriminální trestná činnost: vloupávání do lékáren, přechovávání a obchodování s drogami, přečiny proti pracovní kázní, příživnictví, výtržnictví a verbální delikty,

d) protistátní trestná činnost: získávání a předávání informací cizí moci, pořizování dokumentace o zákrocích příslušníků SNB k tzv. perzekuci mládeže této dokumentace a předávání do zahraničí, rozšiřování letáků a protistátních písemností, antisovětsismus, propagování fašismu, hanobení představitelů socialistických států,

e) léčení se v Ústavech národního zdraví na úkor společnosti (měsíční léčba jednoho toxikomana stojí společnost 42 500 Kčs),

f) zakládání rodin bez manželských svazků,

g) vyhýbání se základní vojenské službě,

h) pořádání veřejných srazů při příležitosti různých oslav (Dočesná Žatec, Jarmark v Železném Brodě, Benátská noc v Doksech, Vinobraní, Jazzrockové festivaly).⁷¹⁷

V důsledku výše uvedených skutečností se Státní bezpečnost rozhodla přikročit k rozsáhlým „preventivním a rozkladným opatřením s cílem paralyzace hnutí hippies.“⁷¹⁸ Měly být provedeny pohovory se studenty a učňovskou mládeží za přítomnosti výchovných pracovníků, měla být

717 Tamtéž, s. 4–6.

718 Tamtéž, s. 16–17.

poskytnuta jednotná informace KNV nejproblematictějšími okresům a odborům školství, komisím pro mládež a sport a informace KV SSM. Veškerá opatření měla být prováděna ve spolupráci se složkami VB a se stranickými a státními útvary. K dosažení celospolečenského odsouzení hippies měl být využit tisk, rozhlas a televize.

V části, kdy zpráva hodnotí minulé období, stojí: „Po politické stabilizaci a integračním procesu mládežnického hnutí došlo i k jistému útlumu hnutí hippies. Od roku 1975 je opět patrná větší aktivizace tohoto hnutí, především v oblasti kultury.“⁷¹⁹ Především je zjevné, že StB se neorientovala v samotných hnutích, hudbě a kultuře obecně. Jen proto se podobná hlášení mohla téměř doslovně opakovat i ve zprávách o bezpečnostní akci „Kapela“. Z prostudovaných dokumentů je rovněž patrné, že mnohá hlášení (platí obecně pro všechny zde rozebírané akce) se v rozličných dokumentech po několik let opakovala, a to beze změny jediného slova. Otázkou na tomto místě zůstává, zda to bylo způsobeno jen lenivostí příslušníků StB nebo zda se v příslušném hudebním hnutí skutečně nic nedělo a naopak aktivní příslušník proto alespoň opsal hlášení z minulého roku, v přesvědčení, že bude kladně hodnocen. V roce 1978 přichází poslední shrnující hlášení ze severních Čech, které se věnuje v několika odstavcích i problematice hippies. Ve zprávě o výsledcích kontrarozvědné činnosti bylo pochvalně kvitováno, „že v problematice volně žijící mládeže doznala v rozmístění agenturní sítě kromě Prahy i do druhé nejdůležitější lokality, severních Čech, zlepšení, zejména po úseku pokrytí skupin hippies (O – StB Chomutov, O – StB Teplice, O – StB Liberec a na 2. oddělení II. odboru).“⁷²⁰

719 Tamtéž, s. 2.

720 ABS – KS, SNB Ústí nad Labem. Výsledná zpráva o tematické prověrce úrovně práce a výslednosti při kontrarozvědné ochraně mládeže na S – StB při KS SNB v Ústí nad Labem, 14. 11. 1978.

Hnutí hippies se postupně celé dostalo pod dozor v tuto chvíli již celostátní akce „Kapela“, která měla v mnoha ohledech širší dopad, a to nejen na oblast populární hudby, ale i vzhledem ke geografickému zacílení. Hnutí hippies se od té doby dostávalo do zpráv o akci „Kapela“ jako jedna z oblastí hudby, resp. životního stylu, vedle undergroundu, alternativy a později punku.

AKCE „KAPELA“

Akce „Kapela“ byla pojata poprvé jako celostátní projekt věnovaný omezování „negativního působení“ rockové hudby na mládež. Akce byla vyhlášena pro krajské zprávy StB v únoru 1976, a to 3. odborem X. správy FMV, která, jak jsem již výše uvedl, zpracovávala problematiku „boje proti vnitřnímu nepříteli“. Součástí 3. odboru bylo 2. oddělení zaměřené na problematiku neorganizované a organizované mládeže a sportu.⁷²¹ Akce „Kapela“ navázala a v mnoha případech současně splynula s předešlou akcí „Hippies“, která byla rovněž organizována 3. odborem X. správy FMV a jejíž agenda se později dostala právě pod šířeji pojatou akci „Kapela“.

Zmíněná akce měla za cíl „preventivním rozkladným opatřením paralyzovat vliv na bázi volné mládeže, narušit jejich vzájemné vztahy, měla zamezit pronikání hippies do klubů SSM a zároveň zdokumentovat závadové styly mezi členy hippies a neutralizovat jejich vliv na skupiny volné mládeže“.⁷²² Rovněž měla i s využitím různých instancí zmapovat rockové skupiny v daném teritoriu, prověřit jejich produkci a v případě, že jejich vystupování bude označeno za nevhodné (underground, hippies, západní symbolika a způsoby, politické projevy), měla být provedena preventivní opatření vedoucí k dočasnému či úplnému

721 TOMEK, P.: Celostátní akce Kapela. In: *Securitas Imperii*, 2006, č. 14, s. 236.

722 Tamtéž.

ukončení činnosti nebo k úpravám repertoáru, způsobu vystupování, oblečení, názvu apod. Druhotným, původně asi neplánovaným, ale vítaným produktem akce se ukázal být „výchovný“ efekt zaměřený na pořadatele a organizátory tanečních zábav a koncertů, kteří ve vlastním zájmu dohlédli na „nezávadnost“ hudebních podniků.⁷²³

Bylo rozhodnuto „urychleně provést zmapování všech hudebních skupin, provést agenturně operativní průzkum a vytipovat střediska možných vystoupení hippies, včetně přidružených souborů kolem nich. Policie se měla zaměřit na organizátory setkání s beatovými skupinami, a tyto prověřit s cílem provedení pohovoru, zároveň pak prověřit ideový program zájmových uměleckých těles a zjistit organizace, které daly souhlas k jejich činnosti. Vyhodnocení všech poznatků pak mělo posloužit jako průkazný dokumentační materiál při prováděných opatřeních v akci ‚Kapela‘, při získávání dokumentace měla StB spolupracovat co nejúžeji s bezpečností veřejnou.“⁷²⁴

Příčinou spuštění akce „Kapela“ bylo rozvíjející se undergroundové hnutí, jehož činnost po masakru v Rudolfově vrcholila festivalem v Bojanovicích v únoru 1976. V březnu, asi měsíc po vyhlášení akce, bylo zahájeno zatýkání undergroundových hudebníků, především ze skupiny The Plastic People a DG 307, kterému se nevyhnuly ani příznivci těchto kapel. Jak jsme již uvedli výše, tito muzikanti byli obviněni z trestného činu výtržnictví.

Proběhly dva procesy, z nichž první se konal v červenci v Plzni a byli zde odsouzeni Karel Havelka, Miroslav Skalický a František Stárek k trestům odnětí svobody na 9 až 30 měsíců. Tresty byly nakonec při následném odvolacím řízení sníženy na polovinu. Druhý proces proběhl u Okresního soudu pro Prahu-Západ ve dnech 21.–23. 9. 1976. Historik umění a umělecký vedoucí The Plastic People (PPU) Ivan

723 Tamtéž, s. 237.

724 ABS, f. Objektové svazky, OB r. č. 23860, II: správa SBB, 19. 2. 1976.

Martin Jirous byl odsouzen k 18 měsícům, básník a hudebník PPU a DG 307 Pavel Zajíček k 12 měsícům, evangelický duchovní a zpěvák Svatopluk Karásek k 8 měsícům a saxofonista PPU Vratislav Brabenec k 8 měsícům odnětí svobody.⁷²⁵

Zmínka o akci „Kapela“, především z pohledu analyticko-koncepčního, je minimum. Ve zprávách bezpečnostních složek jednotlivých krajů a okresů se dozvídáme, vždy však jen v několika odstavcích, o desítkách, možná stovkách nepohodlných kapel z celé republiky, a řečeno slovy tajné policie, i o tom, jak efektivní jsou „rozkladná opatření“ v konkrétních případech. Z torza celostátních pohledů uvedeme ty, které mají alespoň částečnou vypovídací hodnotu a podle kterých si čtenář může udělat představu jak o akci samotné, tak i o postupech tajné policie. V plánu činnosti X. správy FMV na rok 1978 v části věnované kontrarozvědné ochraně mládeže je mimo jiné uvedeno: „Agenturně operativní činností v rámci akce ‚Kapela‘ se podařilo vyvolat nedůvěru, především mezi hudebními skupinami v Praze. Rovněž se podařilo vnést rozpory mezi samotné vedoucí undergroundového hnutí.“⁷²⁶ V tomto dílčím ohledu byla StB přece jen částečně úspěšná a v některých případech se jí v undergroundovém hnutí podařilo skutečně rozdmýchat spory a nedůvěru. Prvním dílčím úspěchem StB byl již rok 1981, kdy se z denní situační zprávy dozvídáme, že se „podařilo undergroundu zasadit silný úder. Osoby uvnitř undergroundu se navzájem obviňují z údajné spolupráce s StB. Osoby vyslychané jako svědci ve svých výpovědích označují další, kteří se na trestné činnosti

725 NA – P ÚV KSČ. Zpráva o bezpečnostních opatřeních mezi mládeží. 28. 11. 1977, s. 13. Srov. též TOMEK, P.: *Celostátní akce Kapela...* c. d., s. 237.

726 ABS – X. správa SNB, i. j. 341. Vyhodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi za rok 1978 a současná operativní situace, 29. 1. 1979, s. 9.

podíleli.“⁷²⁷ O jakési bezvýchodnosti, možná až jisté depresi uvnitř undergroundu, především mezi hudebníky, kteří by rádi vystupovali na veřejnosti, hovoří i zpráva z prosince 1985. Tento stav koneckonců popsal i Milan Hlavsa, který byl právě jedním z těch, kteří chtěli vyměnit izolovanost ghetta undergroundu za „normální“ koncertování před „normálním“ publikem.⁷²⁸ V rozhovoru pro časopis *Revolver* Revue to M. Hlavsa řekl ještě pregnantněji, totiž „že už ho štve hrát pro ty samý ksichty“. Později to vysvětloval, „Nemyslel jsem to zle, a už vůbec jsem se nechtěl dotknout těch lidí, kteří nás měli rádi a byli šťastní, když se povedlo udělat koncert. Chtěl jsem tím říct, že vím, že jsou i jiní, kteří by nás rádi slyšeli, ale nemají tu možnost. Cítil jsem strašlivou potřebu udělat koncert bez pozvánek, bez plánků, bez konspirace.“⁷²⁹ Je pravda, že po vynucené emigraci Karáska, Brabence, Soukupa ad. se underground z této tíživé situace dostával několik let.

Ucelenější pohled na stav bezpečnostních opatření, hudbu nevyjímaje, přinesl ve své zprávě Jaromír Obzina v roce 1977, kde konstatoval, že mezi lety 1976–1977 bylo „na území ČSSR zjištěno 2100 beatových skupin (86 skupinám je věnována zvýšená kontrarozvědčná pozornost). Kolem některých skupin se koncentruje značná část vlasťáčů a hippies, kteří svým chováním a zjevem budí pohoršení, ojediněle vystupující na veřejnosti, páchají výtržnosti.“⁷³⁰ Obzina pak doporučoval po linii StB a vojenské kontrarozvědky např. „nadále dokumentovat nepřátelskou činnost na mládež, jako hlavní metody kontrarozvědčné práce využívat a prohlubovat preventivně-výchovná a profylakticko-rozkladná opatření s cílem předcházet, zabraňovat a vymaňovat z nepřátelského prostředí osoby nám třídně

727 ABS – SZ FMV, 10. 12. 1981.

728 ABS – SZ FMV, 11. 12. 1985.

729 PELC, J.: *Bez ohňů je underground...* c. d., s. 147.

730 TOMEK, P.: *Celostátní akce Kapela...* c. d., s. 245.

blízké a věkově mladé. Rovněž celostátní projekty, jako jsou ‚Kapela‘, ‚Hurikán‘ (mapující příznivce folku) a ‚Lilie‘ (příznivci Junáka), považovat za trvalý systém ve vyhledávací činnosti v oblasti narušené mládeže. Tyto projekty na základě stavu poznání prohlubovat a zkvalitňovat.“⁷³¹ Na úrovni veřejné bezpečnosti navrhoval Obzina „aktivně kontrolovat činnost závadových skupin mládeže a vhodnými prostředky zabránit jejich protispolečenskému jednání“.⁷³²

Postižených kapel – ať už zákazem činnosti, nebo alespoň „umravněných“ – bylo něco mezi stovkou až dvěma sty. Tímto zásahem ve druhé polovině sedmé dekády byla, jak uvádějí P. Tomek i P. Houda, téměř dokonána „normalizace v hudební oblasti“. Proč slovo „téměř“? Z dalších zpráv se totiž dozvídáme, že k úplnému dokončení nedošlo, což měla dokázat léta osmdesátá. Toto neúplné splnění úkolu si uvědomovala i sama StB. „Projekt ‚Kapela‘ se stal výchozím hodnotícím kritériem a metodickým pokynem pro operativní rozpracování problematiky ‚volná mládež‘ od roku 1976 až do současné doby. ... V průběhu rozpracování uvedeného projektu ‚Kapela‘ se ve všech bodech nepodařilo (!) dosáhnout plánovaných výsledků. Řešit celkovou situaci v počátcích uvádění projektu do státobezpečnostní agenturně operativní činnosti se setkávalo s řadou problémů. Tyto se vlivem nedostatků v metodách a kontrolní činnosti odpovědných orgánů začaly stále silněji a častěji promítat do současného kulturního dění v Československu. V podstatě šlo o přetrvávající nedostatky z konce šedesátých a první poloviny sedmdesátých let.“⁷³³

731 NA – P ÚV KSČ. Zpráva o bezpečnostních opatřeních mezi mládeží, 28. 11. 1977, s. 35.

732 Tamtéž.

733 ABS – FMV ČSSR. ŠIMÁK, J.: *Charakteristika undergroundových a jiných hudebních skupin zapojených do antisocialistické činnosti „neorganizované mládeže“ a zvláštnosti při práci s agenturou při jejich kontrarozvědčné kontrole.* Diplomová práce, VŠ SNB, Praha 1983.

Akce „Kapela“ byla nakonec v osmdesátých letech (podobně jako tomu bylo u hnutí hippies) překonána rozmachem punkového hnutí, na které tajná policie zareagovala novou akcí – „Odpad“. Přesto se i v osmdesátých letech objevují k akci „Kapela“ tu a tam další zprávy z jednotlivých okresů a krajů. Např. v roce 1986 bylo „v ČSSR podchyceno 62 tzv. závadových skupin, s 312 osobami pak bylo provedeno profylaktické opatření a v součinnosti s VB, NV a s dalšími organizacemi NF a využitím denního tisku bylo docíleno, že uvedené hudební skupiny ztratily možnost vyvíjet aktivní činnost. Do prostředí těchto skupin se podařilo vnést nedůvěru, což přispělo k zabránění integrace s vnitřním protivníkem. Nově vznikající snahy jednotlivců aktivizovat svoji činnost a tuto legalizovat v rámci kulturně zájmové činnosti SSM, pořádání rockových koncertů jsou účinnými PVO eliminovány ve spolupráci s orgány státních a společenských organizací.“⁷³⁴

Výsledkem akce „Kapela“ byla likvidace některých skupin. Nicméně nevedla k totální likvidaci amatérské platformy, na které se hudebníci dále scházeli a hráli. Zásluhou procesu s Plasty navíc režim částečně politizoval hudební frontu, což, jak uvedlo 99 % hudebníků, nebylo rozhodně jejich cílem. O tom, že i přes dílčí úspěchy režimu a jeho bezpečnostních složek se nezávislou moderní hudbu nepodařilo zpacifikovat, svědčí i další bezpečnostní akce namířené proti Jazzové sekci.

AKCE „JAZZ“

Pokud bychom hodnotili zájem bezpečnosti podle jednotlivých hlášení a doby trvání tohoto zájmu, jednoznačně by zvítězila akce „Jazz“. Předmětem zájmu byla Jazzová sekce, o níž najdeme informace téměř v každém hlášení týkajícím se tzv. ochrany mládeže. Jazzová sekce a lidé kolem

⁷³⁴ ABS – Státní správa SNB, 3. odbor. Vyhodnocení výslednosti práce v problematice mládeže, 17. 9. 1987.

ní byli už od počátku její existence pod trvalou kontrolou StB. Zájem bezpečnostních složek se soustředil nejen na vedení JS, ale „postupně se z centra šířil i na mimopražské aktivisty, což při počtu členské základny zaměstnávalo krajské správy i okresní oddělení StB, bylo tedy rozhodnuto o akci „Jazz““.⁷³⁵ Závěry z porad vedoucích pracovníků orgánů státní moci instruovaly operativní složky policie o dohodnutém postupu proti nekontrolovatelným aktivistům a s pomocí všech využitelných zpravodajských prostředků hledaly způsob, jak znemožnit jejich činnost.⁷³⁶ StB se od ledna 1976 zaměřila na K. Srpa jako na perspektivního spolupracovníka (akce „Hudebník“). V roce 1979 byl Srp získán jako agent. V roce 1982 však byla spolupráce ukončena, neboť byl vyhodnocen pro zpravodajskou síť jako nevýznamný, dokonce neúnosný: „Vzhledem k tomu, že vystřídal celou řadu ŘO, začaly se u něho projevat některé negativní tendence. Po zrušení Jazzové sekce ... ztratil zpravodajské možnosti, neboť do té doby byl z titulu své funkce využíván jako vlivová agentura v akci „Kapela“. ... Pramen si začal uvědomovat ztrátu důležitosti pro

⁷³⁵ ABS – Akce „Jazz“ – registr svazků: dat. ev. 29. 9. 1988, sv. OB, r. č. 36093, kr. jm. JAZZ, zničeno 7. 12. 1989; Akce „Kultura“, 24. 2. 1971, sv. OB, r. č. 2276, kr. jm. KULTURA, a. č. 257 a 680, skartován. Cit. dle: TOMEK, O.: Akce Jazz... c. d., s. 235–329.

⁷³⁶ Návrh opatření a dalšího postupu k dokončení likvidace Svazu hudebníků ČSR, plk. Zdeněk Wiederlechner, náč. X. správy SNB, náměstkovi MV Alojzu Lorenzovi: „V rámci likvidace Svazu hudebníků ČSR, jehož součástí je i Jazzová sekce (JS) a Sekce mladé hudby (SMH)... K důslednému ukončení likvidace a zamezení této nepřátelské činnosti budou provedena následující opatření: Po linii 2. odboru X. S-SNB: Na úseku agenturní činnosti – využitím TS BLACK [sv. A, r. č. 24116, kr. jm. GOGH, též BLACK, OHIO, J. Skalník, 26. 7. 1983 převeden z KTS na A, sv. zničen 6. 12. 1989] a TS JIŘÍ rozkládat připravované akce bývalého výboru JS pražské pobočky SH ČSR, signalizovat rozšiřování závadových materiálů ve vztahu k členské základně a napojení na mezinárodní organizace. Termín: úkol trvalý. Zodpovídá: 2. odbor X. S-SNB.“ Cit. dle: TOMEK, O.: Akce Jazz... c. d., s. 235–329.

StB, a protože chtěl zůstat ve zpravodajské síti StB, začal podávat zkreslené informace. ... Prováděnou kontrolou agenturně operativními prostředky byly od r. 1981 zaznamenány signály, že HUDEBNÍK má tendence k neserióznosti... Vzhledem k těmto skutečnostem ztratil HUDEBNÍK pro zpravodajskou síť význam. ... Jelikož se domníval, že pokud bude zapojen ve zpravodajské síti StB, bude právní postup proti jeho osobě ztížen, tak se snažil v této udržet formou podávání neseriózních informací. ... V současné době se již dopouští činnosti, která je v rámci zákonných represivních prostředků stíhatelná a je o ní známo širokému okolí (mezi zájmovými osobami StB), stává se jako spolupracovník ve zpravodajské síti neúnosný.⁷³⁷ V roce 1983 byl na Karla Srpa znovu založen svazek „D“, opět pod krycím názvem „Hudebník“, se záměrem využívat jej jednak jako zaměstnance vydavatelství Panton, a jednak pro jeho kontakty s novými pracovníky ambasády USA. Podle O. Tomka, který se seznámil se svazky vedenými na jiné osoby, předával K. Srp informace povšechného charakteru a snadno dostupné z jiných zdrojů, a to jak z prostředí Jazzové sekce, tak i ze sféry zastupitelských úřadů. Nelze tedy jednoznačně stanovit, že by plnil zadání StB. Rozhodně nepůsobil „rozkladně“ proti Jazzové sekci, je možné se dokonce domnívat, že chtěl touto činností zajistit její další existenci. Pokud byl úkolován proti lidem v JS, tak tyto úkoly neplnil.⁷³⁸ Podobné „verbování“ jako v případě Karla Srpa proběhlo i u dalšího významného protagonisty Jazzové sekce – Josefa Vlčka –, který spolupráci také několikrát odmítl. Podle StB byl Vlček erudovaný hudební publicista a kritik, hudebněteoretický mozek JS, který podstatně

737 TOMEK, O.: *Akce Jazz...* c. d.

738 Poslední doložitelný kontakt K. Srpa s StB je zaznamenán v denní situační zprávě č. 251/89 ze dne 15. 11. 1989 (CB-0077/251/03-89). Viz Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989. In: *Securitas Imperii* 6/I., s. 111. Cit. dle: TOMEK, O.: *Akce Jazz...* c. d., s. 235–329.

ovlivňoval názory a směr myšlení teoretických i praktických jazzmanů. Pod krycím názvem JOSEF byl podán první návrh na založení svazku PO (prověřovaná osoba; ev. č. 26173) na Josefa Vlčka v červenci 1976. Po osmi měsících nstrm. Šimák navrhl svazek uložit, neboť „v současné době důvody rozpracování pominuly“.⁷³⁹ Snahu o spolupráci obnovila StB v říjnu 1981, jak dokládá návrh na obnovení rozpracování PO JOSEF s odůvodněním: „Rozpracování jmenovaného bude obnoveno na základě získaných poznatků o jeho osobních stycích se zájmovými osobami, které se rekrutují z řad příznivců undergroundu a z nichž někteří jsou naší součástí evidovány v operativních svazcích. Cílem rozpracování bude zjistit důvody styků Vlčka s těmito osobami a případné možnosti zpravodajského využití Vlčka do problematiky volná mládež.“ Vlček si nechal čas na rozmyšlenou a spolupráci nakonec odmítl při zpravodajském pohovoru dne 11. 5. 1982: „Došel k závěru, že on by asi nebyl příslušníkem MV užitečný.. Nemá chuť hrát roli ‚donašeče‘. Toto se mu zdá být dost nemorální a řekl, že když mu bude nabídnuta morálnější forma, je ochoten předávat informace, které se budou týkat činnosti Jazzové sekce. Nechce však ‚udávat‘ osoby, které mají jiné smýšlení a přesvědčení, než se oficiálně vyžaduje.“⁷⁴⁰ Pomocí svazků vedených na aktivisty JS lze identifikovat 34 spolupracovníků. Z větší části zničené agenturní zprávy, zahrnující zejména období let 1985–1987, neumožňují určit míru jejich podílu na rozkladu JS. Většina svazků byla v listopadu a prosinci 1989 skartována.⁷⁴¹

Záměrem (či spíše ambicí) K. Srpa zřejmě bylo prostřednictvím „nastrčených“ spolupracovníků nejen získávat přehled

Kapitola VII.
Represe a perzekuce rocku

739 ABS – KS SNB, S-StB Praha, 2a odbor, 14. 4. 1977, nstržm. Šimák. Cit. dle: TOMEK, O.: *Akce Jazz...* c. d., s. 235–329.

740 ABS – S-StB Praha. Záznam z pohovoru, 13. 5. 1982, npor. Ducháč. Cit. dle: TOMEK, O.: *Akce Jazz...* c. d., s. 235–329.

741 TOMEK, O.: *Akce Jazz...* c. d., s. 235–329.

o míře provázanosti StB a kontaktů na JS, ale současně dezinformovat operativní pracovníky a narušovat jejich akce. Před každým stykem informátora s řídicím orgánem vyžadoval Srp přípravou schůzku, jež se týkala předpokládaného obsahu pohovoru, a následně informace o průběhu a vyhodnocení. Podle Tomka šlo tehdy o věc „jistě užitečnou nejen z věcného hlediska, ale bezesporu i po psychologické stránce“.⁷⁴² Z dnešního úhlu pohledu je však možné pokládat takový přístup za hazardérství v kombinaci s jistým megalomanstvím, nicméně mechanismus státobezpečnostního kolosu to nemohlo rozkolísat ani přibrzdit. V současné době již nelze zanalyzovat a zhodnotit konkrétní výsledky těchto „zpravodajských her“, jejichž iluzornost je očividná a efektivita sporná.⁷⁴³ Historik však musí hodnotit děje v kontextu doby, ve které probíhaly. Jazzová sekce byla svými členy a příznivci vnímána jako jedna z nejsvobodnějších organizací (v rámci režimu navenek akceptovanou, řadoví členové neměli o záležitostech s StB žádné informace), která přiměla mnoho mladých lidí alternativně přemýšlet a možná i jednat.

Konkrétní nátlaková a preventivní opatření ze strany StB vůči Jazzové sekci zůstávala po dlouhou dobu neúčinná. Od roku 1980 přestal odbor Národního výboru hl. m. Prahy povolovat koncerty pořádané Jazzovou sekcí, pracovníci ministerstva kultury začali od února 1984 zabavovat ve fondech veřejných knihoven její publikace. Od ledna 1984 změnila StB svou taktiku, na ústředí Jazzové sekce byly poslány hospodářské kontrolní orgány s úkolem provést komplexní prověrku hospodaření s finančními prostředky. Cílem bylo konstatovat, že činnost Jazzové sekce je v hospodářských aktivitách nezákonná, a případ měl být předán Generální prokuratuře ČSSR. Příslušné paragrafy byly skutečně nalezeny, šlo o údajný trestný čin podle § 127 odst. 1, 3 (porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými

⁷⁴² Tamtéž.

⁷⁴³ Tamtéž.

prostředky) a podle § 118 (nedovolené podnikání) a přečin podle § 7 písm. b) zákona o přečinech.

Další postup (během něhož byla pozastavena činnost Svazu hudebníků s požadavkem odstranění výše popsaného „nezákonného“ stavu) se odvíjel podle toho, že Svazu hudebníků se nepodařilo uložené požadavky splnit a byl rozhodnutím MV ze dne 22. 10. 1984 podle § 2 odst. 1 zák. č. 126/1968 Sb. (zákon o některých přechodných opatřeních k upevnění veřejného pořádku) jako celek definitivně zrušen. Procesní řízení s vedením Jazzové sekce proběhlo postupně v rozmezí necelých dvou let od srpna 1985 do května 1987. V první fázi bylo trestní stíhání proti K. Srpovi zahájeno 26. 7. 1985. Dne 6. 12. 1985 byl obviněn z trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 tr. zák. Stejný postup byl použit i proti ostatním funkcionářům, jen s jistými odchylkami v použitých paragrafech. Dne 1. 9. 1986 bylo trestní stíhání K. Srpa dále rozšířeno o trestný čin nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1, 2b tr. zák. Podle stejného paragrafu byli současně obviněni Vladimír Kouřil, Čestmír Huňát, Josef Skalník, Miloš Drda, Vlastimil Drda a Tomáš Křivánek. Všichni jmenovaní byli vzati do vyšetřovací vazby, následovaly výslechy a domovní prohlídky. Vyšetřování bylo ukončeno 30. 10. 1986 návrhem na podání obžaloby.⁷⁴⁴ Všichni obžalovaní byli uznáni vinnými ve

⁷⁴⁴ Karel Srp pro tr. čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky dle § 127 odst. 1 tr. zák., tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák., pokus k tr. činu poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 8 odst. 1 a § 136 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 2 tr. zák.; Vladimír Kouřil pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1 odst. 2 písm. b) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák., pokus o tr. čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 8 odst. 1 a § 136 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 2 tr. zák.; Josef Skalník pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1,

smyslu obžaloby. Karel Srp byl odsouzen k odnětí svobody na 16 měsíců nepodmíněně a Vladimír Kouřil na 10 měsíců nepodmíněně. Ostatní odešli s podmíněnými tresty.

AKCE „ODPAD“

Cílem celostátní akce „Odpad“ spuštěné v roce 1980 bylo podle oficiálních zdrojů podchytil již vzniklé punkrockové skupiny a podstatně omezit vytváření nových. Bohužel, stejně jako v případě akce „Kapela“ se ani centrálně vedený svazek akce „Odpad“ nezachoval. Nicméně i tuto akci je možné zrekonstruovat z jiných dokumentů tajné policie, především z jednotlivých okresů a krajů. Jde zejména o svodky StB, denní a čtvrtletní zprávy a plány činnosti, kolující mezi příslušníky zodpovědnými za tuto bezpečnostní akci. (Pokud by příznivce hnutí punk z let osmdesátých zajímalo, zda se jimi StB zabývala, byli by ve svém úsilí nejspíš úspěšní. Denní situační zprávy, které přicházely z jednotlivých okresů byly plné konkrétních zpráv snad o každém, kdo se nějak hlásil k punku. Lhostejno, zda se pokoušel hrát a koncertovat, či jen veřejně deklaroval svou přízeň k punku a nové vlně.)

odst. 2 písm. b) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák., pokus o tr. čin poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 8 odst. 1 a § 136 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a) tr. zák. ve spolupachatelství dle § 9 odst. 2 tr. zák.; Ing. Čestmír Huňát pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák.; Tomáš Křivánek pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák.; Miloš Drda pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák., tr. čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví dle § 132 odst. 1 písm. b) tr. zák.; Vlastimil Drda pro tr. čin nedovoleného podnikání dle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., ve spolupachatelství dle § 9 odst. 9 tr. zák. (§ 118/1,2b tr. zák. – nedovolené podnikání, § 127/1 tr. zák. – porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky, § 171/1a – maření výkonu úředního rozhodnutí, § 148/1,2c tr. zák. – krácení daně, § 132/1c tr. zák. – rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, § 248/1 tr. zák. – zpronevěra.) ABS, inf. č. VV-01033/20-86.

Kapitola VII. Represe a perzekuce rocku

Proti hudebním skupinám punku a nové vlny i proti jejich fanouškům Státní bezpečnost masivně nasazovala své agenty. Podstatně se zvýšila intenzita akce „Odpad“, která, jak již bylo uvedeno, probíhala od roku 1980.

V jedné z analýz tzv. závadové činnosti mládeže zpracované 3. odborem X. správy SNB stálo: „Závadové činnosti se dopouštějí především muži, postupně se snižuje věková hranice pachatelů. Hlavním zájmem této činnosti mládeže je přizpůsobit se mládeži v kapitalistických státech propagací tzv. nové vlny v hnutí punk rock a heavy metal... K nárůstu profašistických projevů došlo v období let 1981 až 1983, a to v důsledku šíření úpadkového hudebního směru punk rock. Nedůsledná kontrola nově vznikajících punkrockových skupin ze strany příslušných orgánů, zejména národních výborů, umožnila, že v roce 1983 vzniklo na území ČSSR celkem 523 těchto skupin, s příznivci v celkovém počtu 2326 osob (zjištěných sympatizantů bylo v roce 1986 dokonce již 5185).“⁷⁴⁵ V jiné zprávě je dále uvedeno: „Tyto hudební skupiny negativně ovlivňovaly mládež do 19 let věku. V tomto období docházelo otevřenou formou k šíření projevů a propagace fašismu v průběhu vystoupení punkrockových hudebních skupin a následně byly zjišťovány projevy brutality, násilí, šikanování vrstevníků především v učňovských zařízeních. Proto bylo přistoupeno v rámci celostátního projektu ‚Odpad‘ k provádění profylaktických opatření vůči vytipovaným hudebním skupinám a jednotlivcům, k čemuž byly vhodně využity hromadné sdělovací prostředky, denní tisk a zejména mládežnický tisk.“⁷⁴⁶

⁷⁴⁵ ABS – X. správa SNB. Vyhodnocení výslednosti práce v problematice mládeže, 17. 9. 1987.

⁷⁴⁶ ABS – X. správa SNB, i. j. 715 (inf. 3. odboru X. S-SNB). Analýza problematiky boje bezpečnostních orgánů s projevy propagace fašismu a kultu násilí mezi mládeží (do 25 let), včetně problémů vyskytujících se u vojáků základní služby, s. 3.

Z citované *Analýzy problematiky boje bezpečnostních orgánů s projevy propagace fašismu a kultu násilí mezi mládeží* nelze jednoznačně stanovit, zda nařčení punk rocku z iniciování a následného šíření fašistických projevů bylo dílem demagogie uplatňované režimem (a to tak důsledně, že pronikla i do interních spisů bezpečnostních sil) nebo neobyčejně nízké úrovně informovanosti a vzdělání jeho bezpečnostních složek. Je skutečně možné, že tyto orgány nedokázaly samy pochopit, co skutečně je, a co de facto není „profašistickým projevem“.

Nešťastným důsledkem ať již zlovůle, demagogie či nechápavosti bezpečnostních orgánů bylo, že jejich sondy a hodnocení nekriticky přejímali i další činitelé disponující určitou autoritou. Člen skupiny V3S (vojenský třínápravový speciál) doložil tuto skutečnost konkrétním příkladem: „Část VŠ klubů spadala pod ONV Prahy 4, kde seděla soudružka Křížová, a té se prostě naše rejparvě kritický texty nelíbily ... navíc nám ještě způsobila problémy ve škole. Mě osobně časem vyhodili z koleje. Jedna vedoucí mě totiž označila za fašistického živla a všichni spolužáci, prý aby neměli problémy, to ještě odhlasovali.“⁷⁴⁷ I píseční punkové měli zkušenosti s policejním stíháním pro údajné fašistické tendence. Domnělé protispolečenské jednání bylo v podobě obvinění hlášeno na vedení škol a do organizací SSM. „... taky jsem byl svazákem, vlastně to bylo automatický, že ti dali svazáckou průkazku. Jenomže kvůli tomu jsem měl zas potíže, když jsem se dal k punku ... dali mi podmínku, že nemůžu být na jednu stranu v punkovej fašistickéj organizaci a zároveň v SSM, takže si musím dát svazácký závazek, abych odčinil jako hříchy nebo co, já nevím. Tak mi dali za úkol vylepovat nástěnku. Tak jsem se na ní došel podívat a tím to skončilo.“ (narátor D. M.) „Nikdo se se mnou nebalil. ... nejdřív jsem byl asi na dvou výsleších, na fízlařně ...

747 SVÍTIVÝ, E.: *Punk... c. d.*, s. 118.

a taky na SSM, tam byl taky takovej debil, tam jsem si taky otevřel hubu, tam jsem ho nechal a odešel, ... no a když jsem přišel na školu, tak mi oznámili, to si pamatuju doteďka, že mě vylučují pro hanobení hlavy státu, propagace západní kultury a propagace fašismu. A adié. Měl jsem to na minutu! Hm. ... V životě jsem nebyl u soudu, nic ... takže vlastně v půlce čtvrtáku někdy před pololetím jsem vyletěl. Na hodinu!“ (narátor J. K.) „Mě vyhodili taky ze SSM a vyhodili mě i ze školy. To bylo ve třetáku, vyhodili mě měsíc před zkouškama, závěrečnějma... To bylo za propagaci ... já tam měl vyloženě hanobení rasy, propagaci fašismu. Tenhle ten paragraf mi řekli, že mě vyhazují za to, že jsem ... že se stýkám s fašistama a že máme soudní spory... Todle proti mně vedl nákej Měchura, tendleten spor, to byl hlavní svazák... A ten mi řekl, že propaguju fašismus. A bylo. Jsi vyloučený a vypadni!“ (narátor R. H.)⁷⁴⁸

Výjimečně mohly punkové kapely zacházet až k nedomyšlené a spíše naivní než zlovolné aplikaci určitých fašistických či nacistických symbolů na oděv, ale fašistické smýšlení bylo naprostě většinou interpretů i fanoušků punku cizí. Hnutí skinheads, kde by bylo možné fašizující jednání očekávat, bylo v této době ještě velmi slabé a nevýznamné.⁷⁴⁹ Jedna věc je ale z působení StB vůči punkerům zřejmé, totiž snaha kriminalizovat je za projevy související s fašismem nebo drogami.

748 Cit. dle: SCHWUBOVÁ, M.: *Punková subkultura v Písku. Průzkum české společnosti v období tzv. normalizace – 80. let 20. století. Biografická vyprávění příslušníků mládeže zaměřených na punkovou scénu.* Bakalářská práce, FHS UK, Praha 2010.

749 Předlistopadoví členové hnutí skinheads vycházeli z podobných kořenů jako punkové. Jejich počátky lze nalézt již v západoevropských a amerických revoltách mládeže šedesátých let. V Československu osmdesátých let se jejich příznivci vyznačovali zejména tím, že se přikláněli k jednoduchému hudebnímu stylu „oi“ (např. hudební skupina Orlík). Byli známí také značnou ideologickou sterilitou, tedy prakticky minimálními fašizujícími sklony, typickými pro tuto subkulturu po roce 1989. Viz též SVÍTIVÝ, E.: *Punk... c. d.*, s. 170–172 (vyprávění P. Hoška).

Státní bezpečnost si v osmdesátých letech byla vědoma faktu, že nemůže používat tak rozsáhlou škálu represivních opatření jako v předchozích desetiletích.⁷⁵⁰ V metodice postupu nabývala na významu zejména prevence.⁷⁵¹ Úlohu StB v provádění represivních a preventivních opatření nejen proti amatérským hudebním souborům ozřejmoval např. *Pracovní plán 3. odboru X. S-SNB na rok 1983*, kde v rámci hlavních cílů mj. stálo: „... odhalovat nositele a šířitele nepřátelských ideologií a prováděním preventivně výchovných opatření zabraňovat narušování socialistické výchovy mladé generace. Preventivní a rozkladná opatření ve větším měřítku realizovat přes státní a veřejné instituce.“⁷⁵² Metodická prevence u kontrazvředné ochrany mládeže počítala zejména s aktivním zapojením dalších společenských a mládežnických organizací, zvláště za pomoci školních zařízení, SSM a kulturních úseků státní správy. Dosavadní výzkum potvrzuje, že identického postupu bylo užito nejen proti neoficiální hudební scéně, nýbrž i proti dalším aktivitám mladé generace, jakými byly např. mírové aktivity, církevní hnutí, tramping apod.

Představy o podobě užitých preventivních opatření mocenského aparátu a průběhu samotného potírání amatérské hudební scény konkretizují blíže např. situační zprávy z jednotlivých krajských správ StB, podané v rámci celostátní porady náčelníků oddělení druhých odborů, svolané na 3. odboru X. S-SNB dne 27. 10. 1983.⁷⁵³ Na poradě krajských náčelníků oddělení StB, jejichž hlavní úlohou

750 ŽÁČEK, P.: *Přísně tajné. Státní bezpečnost za normalizace. Vybrané směrnice a metodické pokyny politické policie z let 1978–1989*. Praha 2001, s. 59.

751 O vzrůstajícím významu prevence dále ŽÁČEK, P.: *Politická policie proti mládeži*. In: VANĚK, M. (ed.): *Ostrůvky svobody... c. d.*, s. 275–332.

752 ABS – X. S-SNB, i. j. 695. *Pracovní plán 3. odboru X. S-SNB na rok 1983*.

753 ABS – X. S-SNB, i. j. 697. *Celostátní porada s náčelníky odděl. 2. odborů S-StB na 3. odb. X. S-SNB, 27. 10. 1983*.

byl boj s tzv. vnitřním nepřítelem, figurovala problematika hudební scény spojená s punk rockem a novou vlnou na pozici nejdůležitějších témat. Není bez zajímavosti, že s ohledem na nízký věk jejich posluchačů, s domnělou větší náchylností k přejímání nepřátelských ideologií, vnímaly bezpečnostní orgány nové hudební směry jako mnohem nebezpečnější,⁷⁵⁴ zejména ve srovnání s undergroundem.⁷⁵⁵ Ten zůstával údajně rozšířen mezi relativně konstantní skupinou příznivců a oproti překotně bující nové vlně a punku spíše stagnoval.⁷⁵⁶

Na způsob, jakým chtěla Státní bezpečnost docílit rozložení zmíněných hudebních skupin, poukázalo hlášení pražské správy StB: „*Důraz bude kladen i na zjišťování obecné informovanosti zřizovatelů hudebních skupin s tím, aby tyto instituce nepřebíraly odpovědnost za negativní činnost závadové mládeže, což je v současné době běžnou praktikou.*“⁷⁵⁷ Zpráva poměrně přesným a vyčerpávajícím způsobem vystihla mocensko-byrokratický prostředek, pomocí něhož byla preventivní opatření prováděna. Šikanování a znepříjemňování života příznivců hnutí punk se stalo heslem dne. Bezpečnostní orgány si byly vědomy povinnosti záštity zřizovatele u každé z hudebních skupin s ambicí předstoupit před publikum a vystupovat.⁷⁵⁸ K hlavním úkolům tedy patřilo zrušení zřizovatelé smlouvy nepohodlných souborů.

754 Viz např. zpráva 3. odboru, 2. oddělení X. S-SNB. *Tamtéž*, s. 7.

755 Do nástupu punku a nové vlny na počátku osmdesátých let bylo právě undergroundové hnutí hlavním „protivníkem“ StB na poli neoficiální hudební scény. Blíže např. MACHOVEC, M.: *Od avantgardy přes podzemí do undergroundu*. In: ALAN, J. (ed.): *Alternativní kultura... c. d.*, s. 155–199.

756 ABS – X. S-SNB. *Celostátní porada... c. d.*, s. 5.

757 *Tamtéž*.

758 To lze považovat patrně za jednu z prvotních motivací vzniku hudební skupiny – přirozená touha, kromě vlastní seberealizace, předvést svou dovednost dalším lidem.

AKCE „LENNON“

Akce „Lennon“ byla v chronologické řadě poslední akcí zaměřenou na mládež a problematiku hudby. Charakteristická byla rovněž svým zaměřením na Prahu a Středočeský kraj, resp. na pražskou Kampu a tzv. zeď nářků a její okolí, a také svým načasováním – vždy několik dnů, týdnů před a po výročí zastřelení Johna Lennona (8. 12. 1980). Nejprve neorganizovaná shromáždění byla veřejnou bezpečností monitorována již od svého vzniku v roce 1980, resp. 1981. Tím, jak shromáždění nejen početně, ale především myšlenkově narůstala, vyslovovala se k otázkám míru, odzbrojení, vojenské základní služby, začala být podnětná i pro StB. Odvetná akce režimu dostala název „Lennon“.

Setkání příznivců Johna Lennona na Kampě, 1986. Archiv L. Kotek.

V roce 1986 se vedení pražské správy SNB rozhodlo neponechat nic náhodě. Připravilo podrobný plán represivních opatření, na jejichž realizaci se podílelo několik stovek pracovníků bezpečnostního aparátu. V předstihu byly provedeny desítky preventivních pohovorů s aktivními účastníky předcházejících srazů na Kampě a byla úkolována síť tajných spolupracovníků. Příslušníci StB se zaměřili především na středoškolskou a učňovskou mládež.⁷⁵⁹ „V akci ‚Lennon‘ bylo v součinnosti s druhými odbory v krajích a s 2. odborem S-StB Praha na území hlavního města Prahy a Středočeského kraje době od 5. do 9. 12. v souladu s plánem zabezpečení prováděno opatření k osobám z řad mládeže inklinující k hnutí hippies, underground a buržoazního pacifismu, které se pravidelně od roku 1981 shromažďují u tzv. zdi nářků v Praze 1 na Kampě pod rouškou vzpomínkové akce výročí úmrtí Johna Lennona. Jedná se o nepovolené srazy, které jsou organizovány vnitřním i vnějším protivníkem, zejména pak pracovníky kulturních oddělení ZÚ USA, NSR a Francie v Praze...“⁷⁶⁰

Podle StB se srazu 8. prosince 1986 zúčastnilo asi 350 osob ve věku 17–25 let. Z hlediska sociálního rozložení měli převládat lidé s dělnickou profesí, nekvalifikovaní dělníci, učni a pracovníci různých služeb. „Na základě přijatých preventivních, výchovných a profylakticko-rozkladných opatření je možno konstatovat, že se vnitřnímu ani vnějšímu protivníkovi nepodařilo zneužít sročení mládeže k vyvolání protispolečensky orientované hysterie, vyvolávání nesouhlasu se současným politickým zřízením v ČSSR a k otevřeným útokům proti SSSR z pozic

⁷⁵⁹ BLAŽEK, P. – LAUBE, R. – POSPÍŠIL, F.: *Lennonova zeď v Praze...* c. d., s. 25.

⁷⁶⁰ ABS – X. S-SNB. Vyhodnocení plánu práce 3. odboru X. S-SNB za rok 1986. Cit. dle: ŽÁČEK, P.: *Politická policie proti mládeži*. In: VANĚK, M. (ed.): *Ostrůvky svobody...* c. d., s. 296.

antisovětsismu a antikomunismu a hrubému narušení klidu a veřejného pořádku na území hl. města Prahy.⁷⁶¹ Přestože zpráva vyznívala pro policii kladně, nepodařilo se opakovaným shromážděním v den výročí tragické smrti Johna Lennona zabránit.

Jakékoli další aktivity StB a VB v této věci se podobaly navzájem i co do přípravy a vyhodnocování ze strany bezpečnostních složek. Představovaly pravidelné každoroční rituály. Při každém vzpomínkovém výročí byla řada zatčených, navíc Veřejná bezpečnost si počínala v mnoha případech velmi brutálně. Tresty vůči zúčastněným se však přesunuly, a to i kvůli věku shromážděných, do oblasti represe, kterou měla vykonat škola, popř. orgány v místě bydliště účastníků. Přes veškeré úsilí se však policii nepodařilo akci zamezit, ba naopak počet aktivních stoupenců myšlenek Johna Lennona stoupal. Proto represivní a politické orgány zvolily taktiku, že pokud snahy o potlačení nezaberou, pokusí se tyto aktivity dostat pod „vlastní křídla“, což znamenalo, že je budou organizovat sami – pod hlavičkou SSM.

Podle historika Pavla Žáčka byly veškeré zásahy v osmdesátých letech ze strany Státní bezpečnosti již velmi chaotické. Vnitřní nemohoucnost kombinovaná s důsledky překotného zahraničního vývoje nezadržitelně spěla k listopadu 1989. V tomto rozhodujícím roce, ale už i v letech předchozích, nebyla komunistická tajná policie zjevně schopna infiltrovat, rozkrýt a paralyzovat veškeré aktivity mládeže.⁷⁶² Nebyla toho ale již schopna ani Veřejná bezpečnost, jak dokládá také text Jana Barty,⁷⁶³ jakož i starší práce autora.⁷⁶⁴

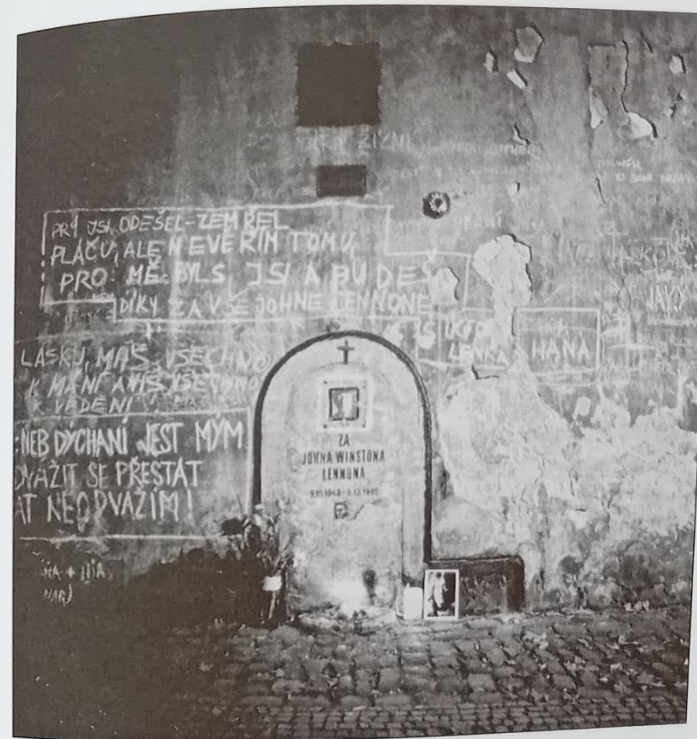
761 Tamtéž.

762 ŽÁČEK, P.: *Politická policie proti mládeži...* c. d., s. 318.

763 BÁRTA, J.: *Hudební skupina Nahoru po schodišti dolů band a státní moc.* Rukopis, vyjde v časopise *Soudobé dějiny*, 2010.

764 VANĚK, M. a kol.: *Ostrůvky svobody...* c. d.

Kapitola VII. Represe a perz- kuce rocku

Lennonova zeď na Velkopřevorském náměstí, 1981.
Archiv R. Laube.

Zásahem Veřejné bezpečnosti proti kapele Nahoru po schodišti dolů band (NPSDB) a jejím fanouškům v restauraci Za Větrm⁷⁶⁵ a posléze převzetím celé kauzy Státní

765 Koncert skupiny NPSDB začal přibližně ve 20 hodin a po dvou hodinách byl po příjezdu spořilovských příslušníků VB, jež na místo povolal jejich podnápily kolega (účastník koncertu), následně ukončen. Historik Jan Bárta popisuje ve své práci události, které proběhly po přerušení koncertu. „Poté byli členové obou souborů společně s některými diváky perlustrováni. Zákrok byl podle zprávy VB motivován řadou faktorů. Kromě ryze obecných

bezpečností ilustruje Jan Bárta nekoncepčnost spolupráce mezi jednotlivými složkami policie. Ta nebyla podle autora bezproblémová, čemuž napovídají „jednak písemné prameny, a dále skutečnost, že většina skupin pokračovala – i přes eventuální pomlku – dále ve své činnosti“.⁷⁶⁶ Docházelo k absurdním situacím, kdy soubory měly zapovězenou určitou část města, zatímco v jiné bezproblémově vystupovaly. Velmi důležitý je zároveň fakt, že ke stávajícím skupinám přibývaly další a během osmdesátých let počet příznivců punku a nové vlny neustále narůstal. Je tedy možné konstatovat, že co se týče represí, nebyly už obě policejní složky (VB a StB) v osmdesátých letech schopny reagovat a svými neorganizovanými zásahy možná překvapovaly i samy sebe.

TOTALITA ZDOLA ANEB VLIV AUTORIT

O tom, že jinakost mládí, jejich hudba, tanec a „hluk“ nebyly jen výsadou rocku, nás přesvědčuje i článek z roku 1865, kde se píše: „Svatá a pro celý národ důležitá je povinnost učitelů a také rodičů mládeže školou povinné v řádném

důvodů plynoucích z podstaty policejní práce (zabránění výtržnostem, toxikomanii apod.) byl zapříčiněn i argumenty zcela politického rázu, kdy byly údajně zjištěny ‚nevhodné narážky na naši společnost‘, dále sympatie k náboženství a nakonec i hlasitá hudba a oblečení do ošuntělých džín anebo divadelních kostýmů.“ Jan Bárta vyvozuje i z výroku podnapilého příslušníka, který označil hudební skupinu NPSDB za protistátní, že spíše než doložený trestný čin proti socialistickému zřízení vše ukazuje na příznak dogmatismu policisty jednajícího z pozice moci. Podle Bárty je rovněž evidentní, že byl celý případ zveličen, což dokládá i realizovanými rozhovory s hudebníky NPSDB Markem Brodským a Martinem Krajíčkem: „StB ve snaze urychlit a uzavřít vyšetřování vysílala sama signály o podřadném stupni důležitosti kauzy koncertu Za Větre. Martin Krajíček se dokonce vyslovil v tom smyslu, že návštěva sídla StB v Bartolomějské ulici jej paradoxně uklidnila.“ BÁRTA, J.: *Hudební skupina Nahoru po schodišti dolů band a státní moc...* c. d.

⁷⁶⁶ Tamtéž.

*a zbožném vychování této mládeže záleží budoucí blaho naší obce. Kdo neblahé poměry naší obce jen poněkud sezna, musí přisvědčiti, že působení učitele jak světského, tak duchovního u nás nad míru trpké a těžké jest. Za jeden rok bývá u nás průměrně 130, pravím jedno sto a třicet muzik tanečních, ano i na Květnou neděli byla letos v hospodě proti chrámu a škole od opakující mládeže provozována hlučná hudba, téměř až do rána. Zkrátka kdež mládeži tolikéř příležitosti se poskytují, aby svou nevinnost a ušlechtilost duše ztratila, poslušnosti a úcty ke svým pěstounům pozbyla, představených svých si nevsímala, tam věru není divu, když svědomitý a horlivý učitel s bázní přistupuje, ale tam též nutno, aby učitel, duchovní a pěstouni vši silou se opírali proti zhoubnému proudu hubičímu ubohou mládež naši!*⁷⁶⁷

Hudba, stejně jako tanec, je trnem v oku starší rodičovské a prarodičovské generaci už po staletí. Ale až 20. století, přesněji jeho druhá polovina, zaznamenalo v tomto ohledu nepřehlédnutelnou změnu, která souvisela především se změnou sociální a demografické struktury obyvatelstva. Nezanedbatelný byl v tomto ohledu i růst životní úrovně a s tím související vzrůstající spotřeba a také pokrok v hudebním průmyslu. Mládež do 25 let představovala nejpočetnější a nejagilnější (přitom finančně velmi potentní) skupinu spotřebitelů moderní hudby. To vše mělo vliv na vytváření nových psychologických vazeb spojujících část populární hudby s nejnějnějším jádrem posluchačů (stejně silná byla tato „sdrůžovatelská“ role u rocku i folku). Velmi důležitá byla především změna, která se odehrála v myslích mladých lidí. A tou bylo zrušení do té doby daných rolí – my dole a oni nahoře. Při živém koncertu docházelo ke splnutí jeviště s hledištěm v takřkajíc jeden celek. Bylo možné ztotožnit se

⁷⁶⁷ Z kroniky nynější ZŠ Karla Čapka z Prahy-Vršovic – přísaha nového p. učitele k příležitosti slavnosti Darů chrámu Páně dne 28. září 1865.